

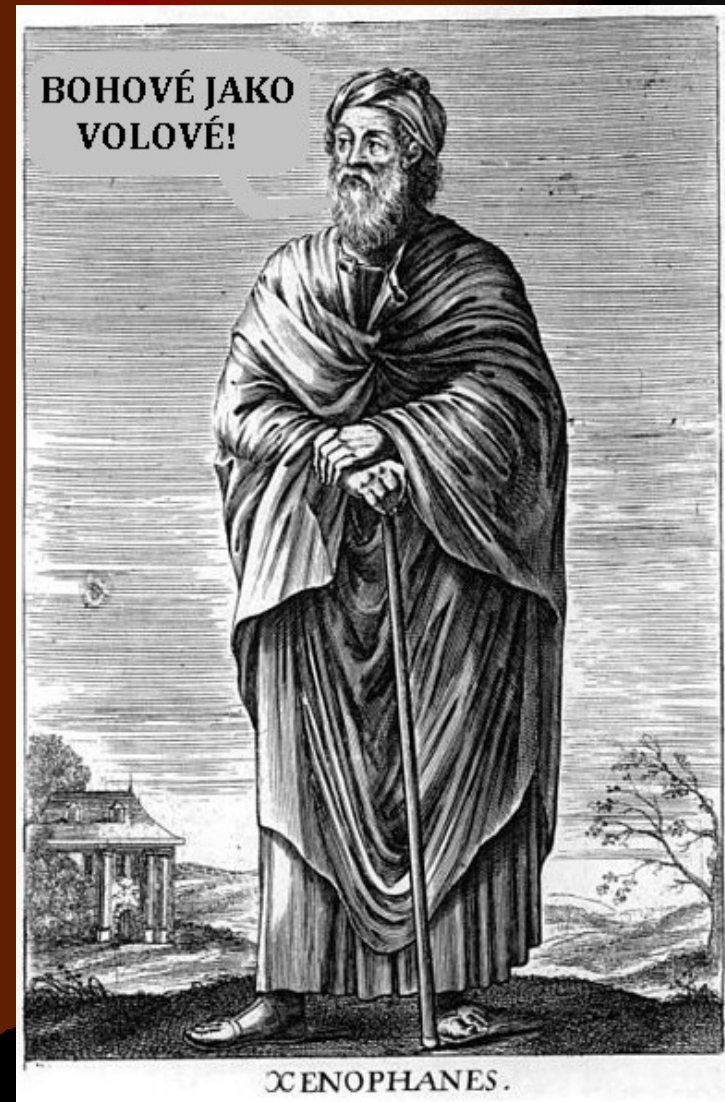
Úvod do filozofie 1/Filozofie 1

Xenofanés, Hérakleitos a eleaté

Xenofanés z Kolofónu (cca 570 – cca 480 př. n. l.)

- kritika antropomorfních náboženských a mytologických představ (bohové mají lidské nectnosti!);
- kritika polyteismu, zavedení monoteismu (Jedno – jediné absolutní jsoucno);
- specifikuje výrazy „mysl“ (*nús*) a „myslet“ (*noein*)

- racionální ontoteologie:

„Jeden je bůh, největší mezi bohy a lidmi, není smrtelníkům podobný postavou ani myšlenkou. Sám v sobě trvá, aniž se hýbe, ani mu nepřísluší přecházet jindy jinam.“

- středním členem mezi mnohostí proměn přírody a racionalitou Jednoho je pro něj hvězdné nebe (Úranos), kulovitý obraz celku.

Hérakleitos z Efesu (cca 540 – 480 př. n. l.)

- z díla (Peri fyseós) zůstalo jen pár zlomků
- *panta rhei* („vše plyne“): „Na ty, kdo vstupují do těchže řek, valí se v jiných případech jiné vody.“
- myšlenka jednoty protikladů („studené se ohřívá, teplé ochlazuje, vlhkost se vysouší, co je vyschlé, se zavlažuje“) → „Válka je matkou všech věcí.“

- božský oheň jako princip změny → teplo je základem života, světlo naplňuje vesmír, plamen mění všechno s čím přijde do styku.

„Tento světový řád (kosmos) nevytvořil nikdo z bohů ani z lidí, nýbrž vždy byl, jest a bude; oheň provždy žijící, měrami rozněcovaný a měrami zhášený.“

- *logos* jako opak chaosu (myšlenka univerzálního řádu, rozumu i pojmového vyjádření) → „*Přirozenost (fysis) věcí se ráda skrývá.*“
- za proměnou jevů se skrývá jednota protikladů:
„*Jedna je cesta nahoru a cesta dolů.*“

Parmenidés z Eleje (asi 510 – 450 př. n. l.)

- první filosofický/ontologický spis
(ve formě básně): *O přírodě*

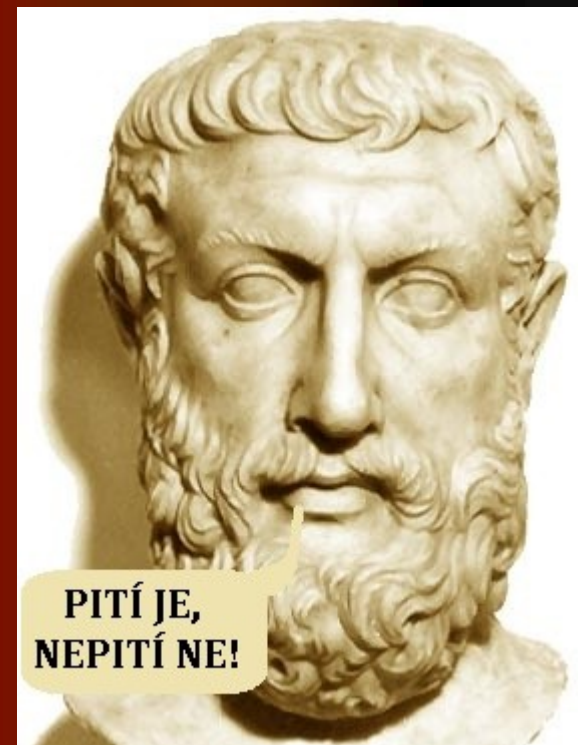
1. *„Jen jsoucno jest, nejsoucno není
a nemůže být ani myšleno.“*

(bytí = myšlení)

2. *„Bytí jest, kdežto nebytí (nic) není.“*

3. *„Soucno je jsoucno.“*

Soucno vše vyplňuje → neexistuje prázdný prostor!

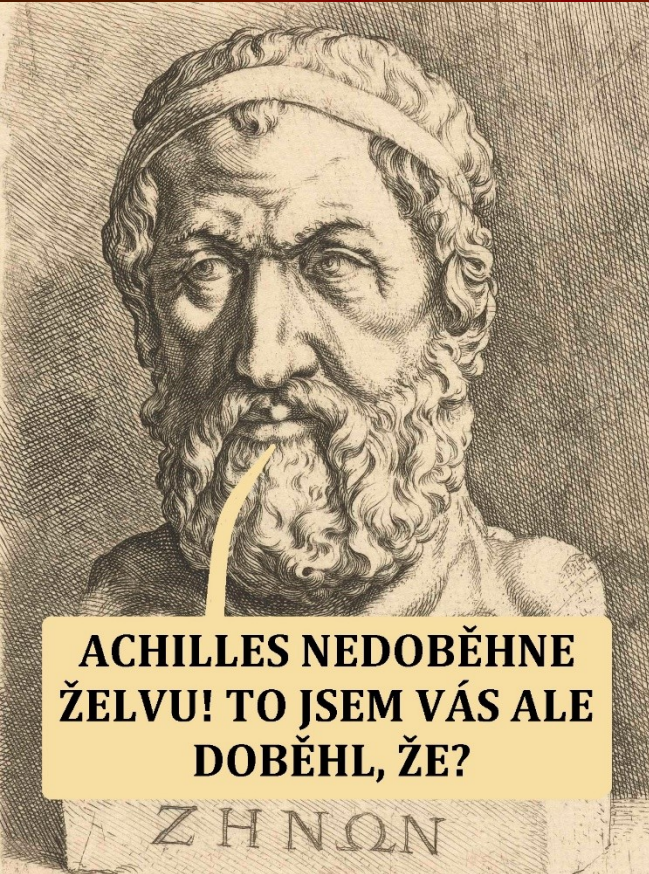
Jsoucno je:

- dokonalé
- jedinečné
- věčné (nevzniklo ani nezanikne)
- všude stejné (jako sféra, tj. koule)
- dokonale homogenní a kompaktní
- nehybné

Myslet/pojmenovat jde jenom to, co existuje!

- radikální obrat v myšlení → doposud užívané pojmy jako *arché* (pralátka) či *fýsis* (přirozené) nahradil abstraktním pojmem *to eon* (jestvující);
- to, co je, jde pochopit pouze rozumem;
- rozdělení na nehybnou skutečnost (Jedno) a proměnlivé jevy.

Zénón z Eleje (cca 490 – cca 430 př. n. l.)

**ACHILLES NEDOBĚHNE
ŽELVU! TO JSEM VÁS ALE
DOBĚHL, ŽE?**

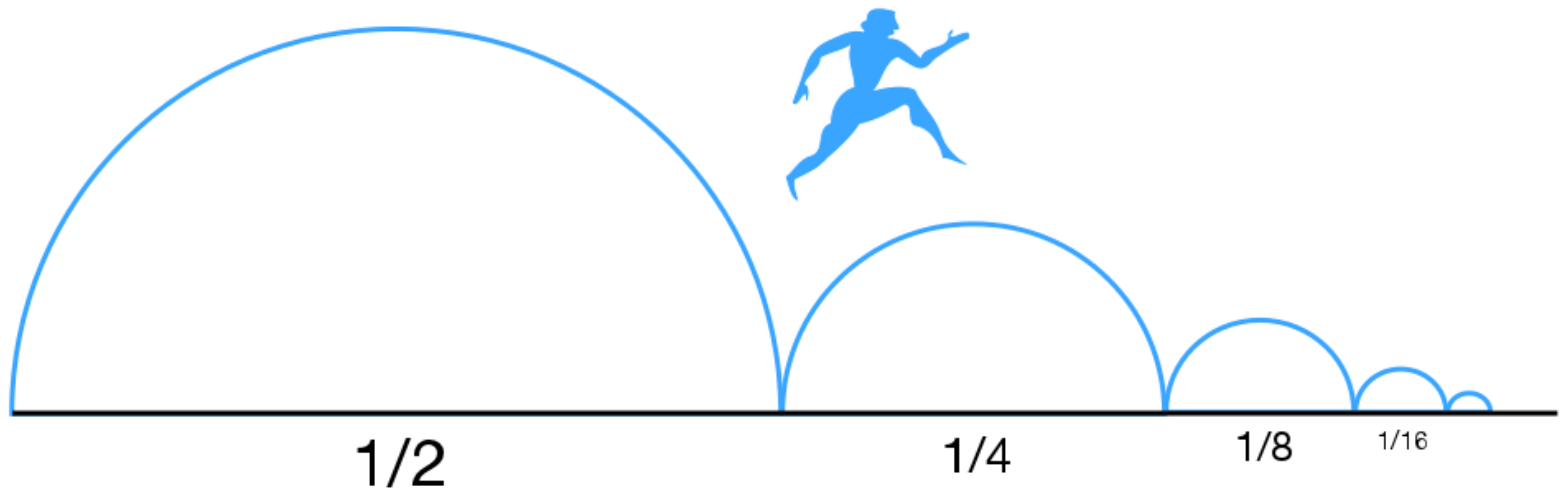
Z H N Ω N

- Parmenidův nejslavnější žák;
- aporie (paradoxy) jako „slepé cesty rozumu“;
- důkazy neexistence změny (pohybu a času)

Zénónovy aporie:

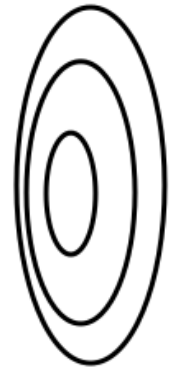
1. Závod Achillea se želvou:

Pokud má želva sebemenší náskok, pak ve chvíli, kdy se Achilles dostane z bodu A na bod B, je želva již v bodě C. Když je Achilleus v bodě C, je želva už v bodě D. Vzdálenosti mezi body se neustále snižují, ale podle Zénóna Achilleus želvu nikdy nedohoní.

2. Letící šíp:

Letící šíp pozorovaný v jakýkoliv okamžik svého pohybu se nachází na jednom místě, v kterém je *de facto* v klidu. Pokud je ale v klidu v každém okamžiku svého letu, znamená to, že je v klidu i v čase, což znamená, že se nepohybuje.

3. Pytel s ječmenem:

Jedno pšeničné zrnko při svém pádu nevyvolává hluk, pytel zrní ovšem ano. Jak je to možné, když jakékoliv množství zrní Pozůstává vždy ze součtu jednotlivých zrn? Jak tedy může být hluk padajícího pytle způsoben součtem ticha, vyvolaného jednotlivými zrny?

Melissos ze Samu (kolem r. 440 př. n.l.)

- Parmenidův žák;
- vesmír je neomezený, neproměnný a nehybný; pohyb je jenom zdáním;
- Bytí nemá počátek ani konec, je věčné, stejné, neprostorové, netělesné a neviditelné.

„Vždy bylo, co bylo a vždy bude. Vždyť pokud by vzniklo, pak by bylo nutné, aby před tím, než vzniklo, nic nebylo. Pokud by však tehdy nebylo nic, pak by nic z ničeho nevzniklo.“